

Kungörelse,

angående anordnande af tillfällig poststation å Falköpingsutställningen.

Från och med den 20 innevarande juni tills vidare under den tid innevarande år, som Handtverks-, Hemslöjds- och Industriutställningen i Falköping pågår, kommer poststation af första klassen med benämning *Falköping Utställningen* att vara i verksamhet å oförmälda plats. Stockholm den 15 juni 1910.

JULIUS JUHLIN.

l. s.

Joh. Enger.

Information om häften i posthistorisk serie

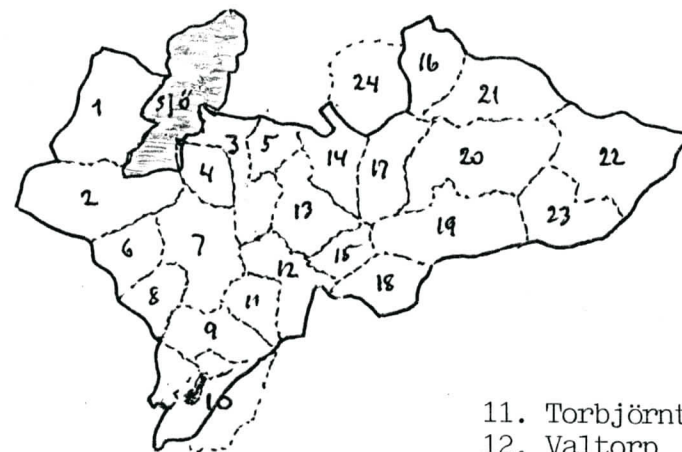
Häften i den posthistoriska serien görs för hand från början till slut. De kan därför sinsemellan vara något olika och var för sig ha ett eller annat skönhetsfel. Upplagan är mycket låg, beroende på efterfrågan. Den varierar i allmänhet mellan 10 och 30 exemplar. Förlagorna skrivs med Amstrad ordbehandlare PCW 8512 och tillverkas i efterfrågat antal utöver sju s k pliktexemplar på en bordskopiator Mita DC 1001. Skulle det exemplar Du har fått i Din hand vara ofullständigt eller felaktigt, ber jag Dig vara vänlig sända mig det för utbyte.

Erik Lindgren

Copyright 1992:
Erik Lindgren

Erik Lindgren

POST-
historia från
GUDHEMS HÄRAD

1. Bjärka
2. Bjurum
3. Håkantorps
4. Sätuna
5. Ugglum
6. Gudhem
7. Östra Tunhem
8. Friggeråker
9. Falköpings östra och västra landsförsamlingar
10. Torbjörntorp
11. Valtorp
12. Segerstad
13. Brunnhem
14. S. Kyrketorp
15. Rådene
16. Stenstorp
17. Högstena
18. Dala
19. Borgunda
20. Sjogerstad
21. Edåsa
22. Ljunghem

Uppdaterad 1996

Posthistorisk skriftserie nr 66

Förord

Västra stambanan präglar på ett sätt Gudhems härads posthistoria. Vid så gott som alla järnvägsstationer utmed stambanan inrättades poststationer den 16 februari 1863 enligt en överenskommelse mellan postverket och Statens Järnvägsbyggnader. Ett par av dem hamnade inom Gudhems härad. För skötseln av poststationerna blev stationsföreståndarna ansvariga. En av de nya poststationerna blev den i Ranten. Falköpings stad ligger utanför häradets jurisdiktion men jag behandlar ändå Rantens poststation i detta häfte på grund av dess betydelse som knutpunkt i postnätet. Poststationen i Stenstorp kom till samtidigt med den i Ranten. Medan kronobrevbäringen ännu fungerade i Skaraborgs län, tillkom järnvägen från Stenstorp till Hjo. Den medförde att ytterligare två förenade post- och järnvägsstationer öppnades inom Gudhems härad, nämligen Svensbro och Ljunghem. Senare tillkomna järnvägsstationer har också inneburit tillskott i floran av förenade poststationer.

När postverket från 1875 års ingång tog över ansvaret för kronobrevbäringen i Västergötland, inrättades fem nya poststationer inom Gudhems härad, den ena (Espås) dock som järnvägspoststation. 1875 års poststationer presenteras sinsemellan i bokstavsordning och i övrigt gäller att poststationerna placeras i detta häfte i den tidsordning de blivit inrättade.

Till grund för namn på omtalade funktionärer ligger s k poststationskort. Dessa är i vissa fall svåra att läsa och har i enstaka fall visat sig innehålla felaktiga namn- eller datumuppgifter. Jag reserverar mig därför för eventuella småfel av mindre betydelse. Huvuddelen av framställningen bygger på dokument som förvaras vid det centrala postarkivet i Stockholm.

Växjö den 10 juni 1992.

Erik Lindgren

Falköping-Ranten

Innan det generella beslutet togs om samgående mellan post och järnväg genom inrättande av förenade post- och järnvägsstationer från och med den 16 februari 1863, förde man på tal behovet av en postansvarig i Ranten, där Falköpings järnvägsstation uppfördes, när västra stambanan byggdes. Sålunda skrev poststyrelsen till stationsinspektorn där, C M Hedborg, den 17 november 1862 för att fråga om denne kunde åta sig att ansvara för posten. Han svarade bl a:

"På grund av Chefens för Statens Järnvägar meddelade order av den 13 september och 18 november sistlidne år, Stationsinspektor ej berättigas på eget ansvar emottaga Postexpedition med mindre än att anskaffa lämpligt biträde härför, så anser jag mig ej emot det av Kungl. Generalpoststyrelsen bestämda arvode kunna åtaga mig Poststationsföreståndarebefattningen härstädes."

När Hedborg svarade detta hade den första förenade poststationen redan funnits under nära nog elva månader. Den hade öppnats i Vårgårda den 1 januari 1862, varom berättas i häftet "Posthistoria från Vårgårda kommun" (Posthistorisk skriftserie nr 148). De första förenade poststationerna efter medgivandet om sådana, när ett biträde fanns tillgängligt, inrättades den 15 november 1862 i Hästveda och Osby. Generellt började ett samarbetsavtal tillämpas den 16 februari 1863, då en poststation också öppnades med namnet Falköping-Ranten. Dessförinnan hade poststyrelsen gjort ett försök att få en poststationsföreståndare i Ranten tidigare genom ett brev till landshövdingen i Skaraborgs län den 27 november 1862, varur följande citeras:

"Vid en och annan järnvägsstation har dock visat sig nödigt inrätta postanstalt även innan en dylik allmänna utvidgning av järnvägspostförbindelserna kan åvägbringas. Särskilt är detta fallet med stationen Ranten, varest böra särskiljas de poster, som skola med Västra Stambanan befordras till Alingsås eller Skövde från de försändelser som böra fortskaffas till Mullsjö, Jönköping m m samt den post, som skall till kontoret i Falköping avlämnas.

Detta bestyr låter sig icke med bekvämlighet verkställas av postmästaren i sistnämnda stad i anseende till det ej obetydliga avståndet emellan denna och järnvägsstationen.

Då sålunda det för postbefordringens jämna och säkra gång är av synnerlig vikt, att poststation må kunna i Ranten eller vid Falköpings järnvägsstation öppnas så snart som möjligt, men nuvarande järnvägsstationsinspektor därstädes C M Hedborg, vägrat att ett sådant uppdrag mottaga, får Kungl. Generalpoststyrelsen anhålla att Konungens Befallningshavande ville så skyndsamt som möjligt är, låta efterhöra och därefter meddela, huruvida i närheten av järnvägsstationen icke finnes någon person, som är på en gång lämplig och villig att bli poststationsföreståndare därstädes."

I ett brev direkt till poststyrelsen anmälde sig förre fanjunkaren Fred W Aurell som sökande till tjänsten som poststationsföreståndare. Hans brev påtecknades den 18 december 1862 i poststyrelsen att det skulle vila tills svar ankom från landshövdingen. Detta svar dröjde. När ärendet äntligen kunde behandlas i Stockholm den 22 januari 1863, hade så mycken tid förflutit att den förenade post- och järnvägsstationen i Ranten inte längre särskildes från det allmänna beslutet om sådana stationer vid nästan alla statens järnvägsstationer. Den 5 februari skrev poststyrelsen till postkontoret i Falköping bland annat att en poststation skulle öppnas i Falköping-Ranten den 16 februari och att efter ansökan skulle till föreståndare antas vice auditören L Thure Sundeborg. Denne fick underrättelse om detta genom postkontoret i Falköping, varifrån också överlämnades instruktion för tjänstgöringen.

Det är inte någon överdrift att påstå att Sundeborg var överkvalificerad för befattningen som föreståndare för en järnvägspoststation. Hans meritförteckning visade på studentexamen i Uppsala 1824, följd av examen 1830 som juridisk-filosofisk kandidat och därefter flera års tjänst vid krigsdepartementet i kungens kansli. Detta följdes av hovrättsexamen i Uppsala 1836 och från 1840 arbete i Göta Hovrätt samt 1847 utnämning till auditör vid Skaraborgs regemente, varifrån han på egen begäran fick avsked 1849 med vitsordet "utmärkt välförhållande". Under åren 1852-1854 biträdde han borgmästare Edman i Falköping. Han hade också verkat som författare av tidningsartiklar samt skrifter av skiftande karaktär.

I postverkets historia kan man peka på många äldre personer som skött poststationer och det var i och för sig inte något speciellt med att Sundeborg som pensionär svarade för Falköping-Rantens poststation. När stationsinspektorn C M Hedborg slutade 1866, kunde man följa den allmänna

principen att stationsföreståndarna också skulle ansvara för postgöromålen, även om dessa fullgjordes av biträden. Den nya stationsinspektorn i Ranten, Josef Napoleon Lindhé antecknades sålunda som poststationsföreståndare 1866. Redan dessförinnan var pensionären Sundeborgs era som postman emellertid all. Poststyrelsen hade nämligen i samband med att en kontorsskrivarejänst inrättades vid Falköpings postkontor beslutat att innehavaren av den tjänsten också skulle utöva föreståndareskapet för Falköping-Rantens poststation. Sålunda blev kontorsskrivaren Pehr Conrad Fagerström Sundeborgs efterträdare från den 1 februari 1864. Han fick 800 riksdaler i lön per år och dessutom 200 riksdaler i s k tjänstgöringsarvode. Södra Stambanan, som intill november 1874 utgick från Ranten söderut till Jönköping, var då under fullbordande och blev färdig för trafik på hela sträckan den 1 december 1864. Där om berättas i mina böcker "Kommunikation i Allbo", "Mitt i Småland" och "Posten i Njudung".

Den 2 november 1876 uppläts en ny station, Falköpings stad, för allmän trafik. Detta medförde inte att någon mer poststation öppnades, men viss omorganisation gjordes av posttransporterna till och från det mer än två sekel gamla postkontoret.

Även efter Lindhés formella övertagande av ansvaret för Falköping-Rantens poststation förekom ytterligare "experiment" med den från i jämförelse med andra järnvägsstationer ganska särpräglade poststationen. Under en tid var sålunda resepostexpeditören U Ericsson ansvarig för dess skötsel men genom beslut i januari 1878 vilade ansvaret på stationsinspektorn Gudmund Robert Wällgren, nu med 780 kr i årsarvode. Det ansvaret behöll han till poststationens indragning med september månads utgång 1898. Då inrättades i stället ett s k filialpostkontor med postexpeditören J L Thelander som föreståndare. Han följdes av J L Björck (1902-1904), E Högander (1904-1906) och T J Lindblom (1906-1909). Med 1910 års ingång organiserades filialpostkontoret om till självständigt postkontor och fick efter hand inte mindre än 22 underlydande poststationer. Carl Alfred Nilsson utnämndes till postmästare och tjänstgjorde tills han beviljades avsked i maj 1924, 67 år gammal. Befattningen uppehölls därefter på vakans under lång tid och från och med den 22 september 1929 uppgick postkontoret i Falköpings postkontor.

Stenstorp

Poststyrelsen skrev den 5 februari 1863 till postkontoret i Falköping att en poststation skulle öppnas vid järnvägsstationen i Stenstorp den 16 februari och att på grund av gjord ansökan handlanden Frans Edvard Lindqvister, bosatt i Skövde, skulle bli föreståndare. Stinsen S M Nylander var ansvarig för järnvägsstationen i Stenstorp. Poststationen i Stenstorp förenades sålunda inte med järnvägsstationen, något som man lätt frestas att tro, eftersom den fick den 16 februari 1863 som födelsedatum, den dag då så många järnvägsstationer föddes på grund av en generell överenskommelse mellan postverket och ledningen av statens järnvägsbyggnader.

Efter två år förenades emellertid post och järnväg även i Stenstorp och stinsen Carl Johan Westerberg antecknades som ansvarig poststationsföreståndare 1865. Hans förordnande upphörde efter första kvartalet 1876, eftersom ett regeringsbeslut innebar att postkontoret i Tidaholm skulle upphöra och ersättas med ett postkontor i Stenstorp. Den egentliga termen var postexpedition, men från 1882 års ingång kallades även postexpeditionerna för postkontor. Från kundsynpunkt var de likvärdiga. Om benämningarna av olika slags postanstalter berättas bland annat i ett särskilt avsnitt i häftet "Posthistoria från Skurups kommun" (häfte nr 152 i posthistorisk serie).

Med titeln postexpeditör blev nu Johan Anton Lindqvister av poststyrelsen tillsatt som chef för postexpeditionen i Stenstorp. Han påtalade redan strax efter utnämningen i brev till poststyrelsen den 10 april och 8 maj 1876 att löneförmånerna var alltför dåliga. I väntan på svar skrev han på nytt den 28 september 1876 och vågade "ånyo på det vördsammaste anhålla att mig höggunstigt tilldelades större löneförmåner än jag nu innehar, emedan min ekonomiska ställning är på det högsta beklagansvärd, om så skall fortfara sådan som den nu är".

Lönen var beroende av postanstaltens klassificering, men poststyrelsen medgav den 2 oktober 1876 att Lindqvister skulle få avföra i räkenskaperna kr 150 för uppvärmning, belysning och städning samt dessutom erhålla 100 kr i gratifikation.

Lindqvister hade börjat sin postmannabana som föreståndare för poststationen i Sörby 1862 (häfte nr 140 i posthistorisk serie) och sedan blivit postmästare i Baltak 1866, flyttat till Tidaholm 1871 och med det postkontorets upphörande transporterats till Stenstorp 1876. I sin svåra ekonomiska situation sökte han sig nu till ett mera "lönsamt" postkontor och utnämndes till postmästare i Skänninge den 1 juni 1877. Hans första hustru hade avlidit år 1865. Hans andra hustru, med vilken han gifte sig 1870, avled 1879, två år efter att han flyttat till Skänninge. Han fick med henne sonen Erik Edvin och hade i första giften fyra söner och en dotter och därmed en försörjningsbörda som delvis kan förklara hans svaga ekonomi.

Till postexpeditör i Stenstorp utnämnde poststyrelsen den 10 september 1877 efter Lindqvister Nils Petter Jacobson. Han tycks ha varit osmidig i sitt sätt såväl gentemot kunderna som mot kolleger. I ett brev till poststyrelsen den 19 mars 1879 anhöll åtskilliga personer att han "måtte transporteras från Stenstorp, enär allmänheten av honom oskäligen trakasseras". Han försummade vissa kontrollåtgärder i posthanteringen och efter påminnelse i ett ärende fällde han i ett brev på hösten 1879 det omdömet om postinspektören i västra distriktet att denne "torde endast utgöra ett lysande exempel på huru föga han är bevandrad i förhållandena utom och ock inom sitt distrikt". På grund av detta varnade poststyrelsen honom "för dylikt skrivsätt och förstängade honom att icke vidare låta sådant komma sig till last, såvitt han ville undgå särskild ansvarsåföljd". Resepostexpeditören O L Hallenborg påtalade i ett brev till poststyrelsen den 11 november 1879 Jacobsons felaktiga tillämpning av bestämmelser om hopslagning och försegling av postpåsar och att Jacobson sänt osannfärdiga uppgifter till postinspektören samt "i tjänsteskrivelser opåkallat och obefogat använt smädligt skrivsätt". Andra exempel på konfliktsituationer kunde lämnas men här skall blott nämnas också en sådan i förhållande till kundkretsen.

Vid ett tillfälle i början av 1880 vägrade Jacobson "att till rekvirent avyttra två frimärken à 12 öre på den grund att rekvirenten icke varit försedd med jämna penningar utan i likvid erbjudit 25 öre, vilken vägran av Jacobson vidhållits, fastän rekvirenten förklarar sig icke göra anspråk på överskjutande beloppet, 1 öre".

Poststyrelsen fann den 19 mars 1880

"Jacobsons berörda förfarande vittna om bristande beredvillighet att visa korrespondent det tillmötesgående, som av postpersonalen bör i allmänhet kunna förväntas och förbehöll Jacobson angelägenheten därav att, i vad på honom ankom, posttjänsten så handhaves, att den korresponderande allmänheten icke må finna anledning till klagomål av ifrågavarande eller liknande art".

Måhända ville Jacobson visa sig "på styva linan" genom att föreslå rationaliseringsåtgärder. Han skrev sålunda till poststyrelsen den 19 april 1882 (samma år som alla postexpeditioner fått termen postkontor och därmed deras chefer börjat tituleras postmästare) och påtalade hur föga poststationerna i Eggby, Timmersdala och Ek anlitas. Han föreslog att de skulle dras in och ersättas med lantbrevbäring måndagar, onsdagar och fredagar på en linje fram och åter mellan Nya Lerdala och Axvall över Flämslätt, Eggby och Skärv. Utan remissförfarande och till synes även utan annan undersökning än av frimärksförsäljningens storlek vid de berörda poststationerna ansåg poststyrelsen vid fördragning den 24 april 1882 att ärendet inte föranledde vidare åtgärd.

En rationaliseringsåtgärd trodde sig Jacobson dock kunna få uppleva innan han fick transport till postmästartjänst i Kil den 28 augusti 1883. Det gällde indragning av poststationen i Häggum och gångposten dit från Skulturp samt anordnande av lantbrevbäring från Stenstorp till Häggum. Poststyrelsen beslöt den 3 april 1882 om denna åtgärd men efter protester från vissa kunder och förnyad kontakt med landskansliet beslöt poststyrelsen den 22 juni 1882 att poststationen och gångposten skulle finnas kvar. Redan uppsagd personal fick nya kontrakt. Poststationen i Häggum fick leva kvar till halvårsskiftet 1950.

Jacobsons efterträdare blev Carl Victor Napoleon A:son Bratt (1883-1888). Från hans tid skall en liten episod, sann eller inte, återges. De första velocipedägarna i Stenstorp uppges ha varit uppfinnaren Gustav Dalén och en ung man som hette Bror Lidén. Denne blev ensam velocipedägare när Dalén lämnade Stenstorp. Då hände det sig en dag 1884 att ett paket till en bank i Hjo blivit kvarglömt när posten avfärdades i Stenstorp. Att skicka det med extratåg eller med gästgivareskjuts skulle bli för dyrt för den försumlige postmannen. Då anlitate man Bror Lidén som hann cykla till Hjo med det så fort att det kom banken till

handa i tid. Han blev varmt avtackad av postpersonalen som trodde sig kunna konstatera att man hade föranstaltat om den första svenska postbefordran med cykel.

Innan postkontoret i Stenstorp degraderades till postexpedition den 1 april 1931 hann ytterligare att antal postmästare skära sina lagrar där, som man säger, nämligen Klas Theodor Johan Florell (1888-1893), Gustaf Petrus Nylöf (1893-1896), Nils Edvard Hasselskog (1896-1911), Lars Gabriel Troselius (1911-1912), Johan Edvard Sandberg (1913-1917), Hugo Gustaf Kasper Hofflander (1917-1926) och Johan Leonard Skog (1926-1931).

Termen postexpedition fanns kvar för posten i Stenstorp i 46 år och år 1977 blev den åter postkontor. Dess postmästare har övertagit ansvaret för service till drygt 1500 hushåll som har postadress Stenstorp.

Hjo—Stenstorp.

+		△		Denna spalt läses nedifrån och uppåt.			
N:r 2.	N:r 4.			N:r 1.	N:r 3.		
6,80 f. m.	2,15 e. m.	Hjo	9,45 f. m.	8,45 e. m.			
6,52 »	2,36 »	Mofalla	9,25 »	8,24 »			
7,14 »	3,0 »	Korsberga	9,6 »	8,0 »			
7,88 »	3,25 »	Fridened	8,46 »	7,88 »			
8,0 »	3,48 »	Vreten	8,22 »	7,12 »			
8,25 »	4,10 »	Svensbro	8,10 »	7,0 »			
8,45 »	4,30 »	Dala	7,88 »	6,85 »			
9,0 f. m.	4,45 e. m.	Stenstorp	7,20 f. m.	6,15 e. m.			
			N:r 1.	N:r 3.			
			△	+			

1876 års posttidtabell för järnvägen Hjo—Stenstorp. Från Svensbro utgick också en järnväg till Tidaholm över Kavlås och Ekedalen.

Svensbro (Ljunghems socken)

Med tillkomsten av järnvägen Hjo—Stenstorp öppnades en förenad post- och järnvägsstation i Svensbro den 24 november 1874. Stationsinspektör Alfred Anton Borg fick utöka sin järnvägstjänst med ansvar för posten. För denna syssla fick han 240 kr om året. Samma ersättning tillkom Axel Julianus Palmqvist när han övertog stationen 1886, men den höjdes till 300 kr efter 1901 års reglering av arvoden till de ansvariga vid järnvägspoststationerna. Det var i och för sig inte fråga om någon större poströrelse, men arbetet med posten krävde extra insats genom att stationen också var knutpunkt för järnvägen till Tidaholm som utgick från järnvägen Hjo—Stenstorp just vid Svensbro.

Palmqvist avgick i oktober 1922, 65 år gammal, och efterträddes av Gustaf Persson. Denne fick avsked med pension i september 1938. Därefter ansvarade järnvägsmännen Alfred Gideon Fredriksson (1938-1946) och Karl Gustaf Karlsson (1946-1952) för posten i Svensbro till poststationens indragning med september månads utgång 1952.

Som ersättning och komplement till lantbrevbäringen inrättades i stället för poststationen ett postombud som i sin datumstämpel fick gravyren VRETEN POSTOMB 1. Det var i verksamhet till och med juni 1958.

Redan under besparingskampanjen 1932 var indragning på tal av poststationen i Svensbro. Postdirektören i Göteborg fick för poststyrelsen redovisa möjligheten att dra in de poststationer som hade en årsuppbörd av högst 500 kr. I Svensbro hade frimärken sålts under 1932 för bara 325 kr medan årskostnaden var 702 kr. Av postdirektörens svar framgick att Svensbro var en järnvägsknutpunkt och att posttransporter måste göras mellan tågen samt att transiterande post förvarades vid poststationen. Poststyrelsen lät den gången frågan om poststationens indragning falla.

Svensbro—Tidaholm.

⊙ +		⊙ +		Denna spalt läses nedifrån och uppåt.			
N:r 6.	N:r 8.			N:r 5.	N:r 7.		
8,80 f. m.	7,5 e. m.	Svensbro	7,55 f. m.	3,55 e. m.			
8,45 »	7,20 »	Kavlås	7,42 »	3,42 »			
9,20 »	7,45 »	Ekedalen	7,25 »	3,25 »			
9,40 f. m.	8,5 e. m.	Tidaholm	7,0 f. m.	3,0 e. m.			
			N:r 5.	N:r 7.			
			⊙ +	⊙ +			

Ljunghem (Vreten) (Ljunghems socken)

Stationsföreståndaren A F Vallenius blev ansvarig för posten i Ljunghem, när järnvägen uppläts för posttrafik den 24 november 1873. Omkring fem år tidigare hade poststationerna börjat få egna datumstämplar och en sådan fick även poststationen i Ljunghem. Men redan med 1875 års ingång fick datumstämpeln bytas ut mot en med gravyren WRETEN. Då ändrades nämligen poststationens namn. Socknens namn gavs tre decennier senare till en liten järnvägsstation som uppfördes på Tidaholms järnväg. Detta Ljunghem förenades dock inte med någon poststation. Poststationen i Svensbro, varom berättas i föregående avsnitt, låg alltför nära.

Stationsföreståndare Vallenius efterträddes av K Holmer, som flyttade dit efter att tidigare ha varit föreståndare för poststationen i Kavlås. Han hade oturen att göra sig skyldig till en liten förseelse i samband med tjänstebytet, en förseelse som med dagens ögon kan betraktas vara utan betydelse. Den lades emellertid till några andra och nu var måttet rågat för postinspektör Boström i Göteborg. Han skrev bl a följande till poststyrelsen den 10 juni 1876.

"I sammanhang härmed anser sig postinspektionen, med anledning av de flerahanda förseelser, som stationsinspektoren Holmer, i egenskap av poststationsföreståndare, låtit komma sig till last, och varom särskilda hos Kungl. Styrelsen gjorda anmälanden vittna, och då tillika svårighet synes möta att till föreståndare för Wretens poststation erhålla annan person än stationsinspektören på platsen, böra hos Kungl. Generalpoststyrelsen ödmjukligen hemställa om anhållan hos vederbörande järnvägsbolag därom, att Holmer måtte bli från stationsinspektors-tjänsten entledigad samt att samma tjänst, jämte därmed förenad poststationsföreståndarebefattning, måtte varda åt ordentlig och pålitlig person anförtrodd".

På den tiden lades inga fingrar emellan och resultatet speglas i här reproducerade brev från järnvägsbolaget.

Från Kungl. Generalpoststyrelsen

*1876. d. 3. juli. anm. i Rgms och anm. i
inte finnas vidare utgått f. n.*

*Med anledning af Kungl. Generalpoststyrelsens skrif-
velse den 15 sistlidne juni för jag äran annalad att H. K. A. P.
mer, som genast efter inlämnandet af besvär af skrifvelsen
för sattes ur tjänstbarket, med denna dag erbjöd afsked
från sin befattning i egenskap af föreståndare för Wretens
järnvägsstation.*

*Från denna befattning, hvilken mig på förordnande uppbjordes,
har järnvägsstyrelsen antagit Lorents Bromberg, med
öfverförlighet för honom att så för framtiden intillräda i tjänst-
göring.*

Hj. den 1. juli 1876

*Kungl. Poststyrelsen
Per Erik Svedin*

På vakans uppehölls befattningen tills stationsinspektör Lorenz Richard Bromberg kunde överta den på sommaren 1876. Han blev kvar under mer än 20 år och därefter ansvarade följande järnvägsanställda för poststationen i Vreten: Anders Wedberg (1897-1905), Anders Viktor Andersson (1905-1917), Alfred Gideon Fredriksson (1917-1921), Axel Erik Palmqvist (1921-1931), Martin Gustafsson (1931-1936), G A Green (1936), Margit Linnéa Gustava Fredriksson (1936-1939) och Elsa Sofia Persson (1939-1961). Trafikomläggning medförde att poststationen i Vreten inte längre hade med järnvägen att göra efter den 28 maj 1961 men den behölls med fru Persson som anställd direkt av postverket tills poststationen kunde avvecklas med april månads utgång 1972.

Dala (Dala socken)

Det dröjde någon tid efter att järnvägen mellan Stenstorp och Hjo tagits i bruk för allmän trafik, innan en förenad post- och järnvägsstation öppnades i Dala. Den kom till den 1 februari 1874 samtidigt som en förenad poststation också öppnades i Mofalla. Stationsmästaren Frans Persson Bergström blev ansvarig för postgöromålen i Dala. Efterträdaren Carl August Karlsson fick det ursprungliga årsarvodet på 240 kr för själva postsysslan höjt till 300 kr genom poststyrelsens beslut i juli 1894. Det höjdes genom 1902 års allmänna reglering till 360 kr. Den 1 september 1903 tog Erik Gustaf Hjerpe över poststationen. När han slutade vid 63 års ålder den 15 december 1921, tog Alfred Gideon Fredriksson över, närmast kommen från Vreten. I oktober 1938 övergick befattningen på Svea Margit Viola Edlund och därefter ansvarade följande ordinarie järnvägsanställda för poststationen till dess indragning den 28 maj 1961: Ester Maria Johansson (1941-1943), Tyra Valborg Elisabeth Bender (1944-1961). Under en övergångstid fanns ett postombud i Dala men det kunde avvecklas redan den 12 juli 1962. I datumstämpeln fanns gravyren SKÖVDE 1 DALA.

Broddetorp (Broddetorps socken)

En förenad post- och järnvägsstation öppnades i Broddetorp vid järnvägen Lidköping-Skara-Stenstorp den 21 november 1874 med stationsinspektorn Per Strandberg som ansvarig för postgöromålen. För denna del av arbetsinsatsen fick han 240 kr om året. Han hade tidigare varit sergeant vid Kungl. Västgöta regemente.

Poststationen övertogs 1892 av stationsmästaren Johannes Revelj, ett namn som låter mera militäriskt än företrädarens. Han avgick med mars månads utgång 1912 och under knappt ett års tid uppehöll Karl Gustaf Falkengren befattningen. Johan Gustaf Kjällberg tog över den 10 februari 1913 och blev platsen trogen till sin död i januari 1932,

blott 55 år gammal. Därefter ansvarade följande järnvägsanställda för postservice i Broddetorp: Georg Valdemar Carlsson (1932-1940), Carl Oskar Emanuel Rehnberg (1940-1951), Arne Valdemar Käck (1951-1954), Lars Gunnar Gustafsson (1954-1958) och Kerstin Birgitta Nilsson (1958-1961).

Med järnvägsnedläggningen den 28 maj 1961 upphörde samarbetet mellan post och järnväg men direktanställd av postverket var nu Karin Maria Svensson föreståndare med poststationen kvar i järnvägens hus. Hon hade varit föreståndare för poststationen i Eggby sedan 1955 och fick uppleva indragningen av poststationen i Broddetorp med augusti månads utgång 1973. Snickaren och byggmästaren Assar Andersson uppehöll på eget initiativ därefter en viss postservice. Själv behöll Karin Svensson sin anställning i postverket, nu som lantbrevbärare. Omläggningen samordnades med att den dittillsvarande lantbrevbäraren i Broddetorp Evert Ring pensionerades.

Broddetorp har blivit hågkommet på ett par frimärken. I häftet med 1975 års julfrimärken à 55 öre med tio märken i varje häfte finns bilder från altaret i Broddetorps kyrka. Det har överflyttats till Statens historiska museum. Det ena frimärket visar en scen från Jesu födelse och det andra en soltavla, båda från altarets försatstavla, som är överklädd med förgyllda kopparplåtar. Man tror att altaret tillverkades i Västergötland i slutet av 1100-talet.

Lidköping—Skara—Stenstorp.

△		△		Denna spalt läses nedifrån och uppåt.	
N:r 2.	N:r 4.				
7,55 f. m.	1,55 e. m.	Lidköping	8,45 f. m.	9,0 e. m.	
8,20 »	2,18 »	Vimminga	8,23 »	8,40 »	
9,5 »	3,0 »	Skara	7,45 »	8,5 »	
9,40 »	3,35 »	Årvall	7,10 »	7,30 »	
10,10 »	4,10 »	Broddetorp	6,35 »	6,55 »	
10,25 »	4,25 »	Espås	6,20 »	6,40 »	
10,45 f. m.	4,45 e. m.	Stenstorp	6,0 f. m.	6,20 e. m.	
			N:r 1.	N:r 3.	
			△	△	

1876 års tidtabell. Jämför kartan på sid 2.

Espås (Håkantorps socken)

Järnvägsstationen i Espås på linjen Skara-Stenstorp förenades med en poststation den 1 januari 1875. Den närmaste grannen, Broddetorp, hade, som framgår av föregående avsnitt i detta häfte, förenats med en poststation redan från tågstart. Stationsmästaren A O Lundgren blev ansvarig också för postsysslorna i Espås. Den 28 juli 1879 meddelade järnvägsbolaget i ett brev till postinspektionen

"att Espås station kommer att indragas från och med september månads utgång, efter vilken tid platsen blir en anhaltsstation, som kommer att skötas av hustrun till en banmästare, som därstädes får sin bostad".

Bara myndiga personer fick antas till posttjänst, men en gift kvinna stod då under mannens förmynderskap, vilket förklarar formuleringen i fortsättningen av brevet:

"Det är intet hinder för att post emottages och avlämnas vid Espås efter förändringens införande, emedan bantågen i sådant fall regelbundet få göra uppehåll därstädes, men banvaktshustrun kan icke sköta posten, utan måste då en lämplig person tillsättas som poststationsföreståndare".

Postinspektören begärde då hos poststyrelsen att poststationen i Espås skulle dras in "i betraktande av den obetydliga posttrafiken å berörda plats". Men utan ersättningsanordning ville invånarna i Segerstads och Håkantorps församlingar inte acceptera ett sådant beslut. Med länsmannen i Segerstad och godsägare Sundler som drivande krafter begärde de båda socknarna hos poststyrelsen att få lantbrevbäring mellan Stenstorp och Espås.

Så blev det också efter ett av kronofogden förgäves gjort förslag att låta anställa banmästaren Johan Petter Ahlstedt formellt som poststationsföreståndare men med göromålen fullgjorda av hustrun.

Till lantbrevbärare antogs Frans Rimberg i Björkelund, Segerstad. Han fick ett kontrakt enligt vilket han skulle fullgöra två turer i veckan fram och åter på linjen Stenstorp - Espås med kr 1:75 i ersättning per tur. Kommunmobudet Maria Dahlberg, Marieberg, blev för Segerstads socken den förmedlande länken mellan lantbrevbäraren och de korrespondenter som inte bodde utmed hans färdväg. Till motsvarande uppgift för Håkantorps församling utsågs på en extra komunalstämma den 5 mars 1880 fjärdingsmannen Alf Larsson i Kyrkogården Ullstorp. Därmed hade man definitivt gett upp hoppet om att få tillbaka den indragna poststationen i Espås.

Högstena (Högstena socken)

Skollärare G Hellstrand blev föreståndare för poststationen i Högstena, som öppnades den 1 januari 1875. Han fick 300 kr i årsarvode, ett belopp som stod sig när förre inspektorn A W Aurell tog över den 1 juli 1876. Ombytet berodde på att Hellstrand fått en skollärarebefattning på en annan ort. Postmästare J A Lindqvister i Stenstorp föreslog att hemmansägaren Anders Jonsson i Mellangården invid kyrkan skulle förordnas i stället. Han tyckte nämligen att det var för långt till Aurells bostad, "belägen nära en fjärdedels mil från kyrkan intill Åsleds sockens gräns, varigenom korrespondenterna skulle få det ganska obekvämt samt svårigheter uppstå med de allmänna kungörelsernas erhållande för uppläsandet i kyrkan, om postanstalten uti Aurells hemvist bleve förlagd och icke såsom nu uti skollhuset vid kyrkan". Till postmästarens förslag tog man inte hänsyn, sedan kronofogden också hade beretts uttala sig. Poststyrelsen beslöt sålunda den 9 juni 1876 på landskansliets förslag att Aurell skulle antas.

När lantbrevbäring planerades, fanns förslaget att postlinjen Stenstorp-Högstena-Åsled-Faleqvarna-Kymbo-Slättäng-Sandhem (4,3 mil lång) skulle bytas ut mot lantbrevbäring "på det sätt att lantbrevbäringen utgår från vardera av linjens ändpunkter och lantbrevbärarna mötas i Faleqvarna, vilken - ehuru med en uppbörd av endast 86 kr, medan avlöningen utgör 180 kr - bibehålles såsom poststation, varemot ansågos böra indragas poststationerna i Högstena, Åsled, Kymbo och Slättäng."

Den sistnämnda poststationen räddades från indragning vid en justering i efterhand, men poststationen i Högstena drogs in den 31 januari 1879. Då drabbades även poststationen i Faleqvarna av geddesyxan, ehuru det ovan citerade förslaget gick ut på dess bibehållande trots olönsamheten.

Sjogersta (Sjogerstads socken)

Med namnet Sjogersta öppnades en poststation vid 1875 års ingång. Skolläraren J P Timander blev föreståndare. Poststationen är ett av relativt få exempel på att olönsamma poststationer fick skatta åt förgängelsen innan man hunnit införa lantbrevbäring. Det hängde för Sjogerstas del

inte samman med att trafiken var ringa vid poststationen utan i stället med en omorganisation i anslutning till att en förenad post- och järnvägsstation öppnades i Skultorp vid västra stambanan. Poststationen i Sjögersta låg vid postföringslinjen mellan Dala och Broddetorp som också gick förbi Häggum. Entreprenören på denna linje ville inte frånträda sitt kontrakt utan att lagstadgad uppsägningstid iakttogs. Därför fick postföringen under en kort övergångstid fortsätta mellan Dala och Broddetorp även efter indragning av Sjögersta poststation den 31 mars 1877. Sedan inrättades postföring från Skultorp till Häggum och de som anlitat poststationen i Sjögersta fick välja postadress i förhållande till bostädernas avstånd till närmast liggande poststationer.

Stora Bjurum (Bjurums socken)

Inom Skövde fögderi inrättades tio nya poststationer med 1875 års ingång, när postverket tog över ansvaret för kronoposten. En av dessa förlades till Stora Bjurum, där skolläraren Anders Gustaf Kylander antogs till föreståndare med 150 kr i årsarvode.

Det fanns en bestämmelse om att postkunder som använde sig av lösväska måste utväxla denna med närmaste postanstalt vid den postlinje där väskan transporterades. Kapten Albin Hall på Lilla Bjurum höll en lösväska med postkontoret i Skara och skulle efter tillkomsten av poststationen i Eggby den 1 januari 1875 enligt gällande regler behöva ändra postadress till Eggby. I likhet med sex andra lösväskinnehavare fick han efter framställning poststyrelsens medgivande den 4 januari 1875 att "ehuru en poststation i Eggby mellanligger, få bibehålla sin post på Skara, och låta lösväskan transporteras fram och åter av postföraren.

Poststationsföreståndare Kylander begärde i ett brev till poststyrelsen den 19 mars 1875 att få sitt årsarvode höjt till minst 300 kr. Poststyrelsen gick inte med på detta utan föregående uppsägning av kontraktet. Kylander avled den 12 april 1879. Med svårighet att finna annan lämplig person till föreståndare hemställde kronofogden att änke-

fru Emma Kylander skulle förordnas att tills vidare uppehålla befattningen som poststationsföreståndare. Hon hade ryckt in genast efter makens död. Sedan den tillträdande skolläraren Sixten Lexell förklarar sig ohågad att överta posten, medgav poststyrelsen den 3 juli 1880 att formellt kontrakt skulle tecknas med Emma Kylander. Hennes årsarvode blev 200 kr.

Till Kongl. postkontoret i
Falköping!

Till svar på ert utskickade skrifvelsen får jag äran meddela, att falköskollära-
retjensten tillträddes af mig den 1 Jan-
uari detta år, samt Orgamit och klog-
skole-tjenstens den 1 Maj detta år,
men att jag tillsvordas ej lämna mig
högst två, åtminstone för minnvarande
år, utan möjligen för ett komman-
de af mattegen poststations förestån-
derbefattningen. Helst som jag nu
till i början icke hunnit ställa mig
in på Saken och kanske ej heller
kunnat att hävta det blif några
symmetriska faste besökare.

Bjurum den 17/6 1880.

Högaktningfullt.
Sixten Lexell.

När en ny ordinarie skollärare tillsatts måste Emma Kylander överlämna sitt bostadsrum i skolan och begärde därför i ett brev till postmästaren i Falköping den 9 maj 1882 att befrias från postsysslan. Det gick poststyrelsen med på och den 19 maj 1882 överlämnades poststationen till skolläraren Jonas Alfred Nilsson. Hans årsarvode höjdes år 1891 till 250 kr.

Den 1 oktober 1898 flyttades poststationen till godsägare Johan Alfred Jönssons hem med denne som ansvarig föreståndare. Ett förslag av postmästare Oscar Möller i Falköping den 15 mars 1900 att dra in poststationen i Stora Bjurum berörs i följande avsnitt med rubriken Nyborg.

Den 12 januari 1914 övertog bokhållaren Per August Florin ansvaret och blev på sin post i mer än tre decennier. När han avled i juni 1946, 73 år gammal, blev handlanden Anders Emanuel Billman föreståndare men slutade redan med oktober månads utgång 1948. Lars Arne Georg Larsson tog över, följd i september 1955 av Rut Bojan Karlsson. Sedan hon slutat, hölls befattningen vakant från och med juni 1961 och poststationen avvecklades den 24 april 1962.

Nyborg (Ugglums socken)

Vid kommunalstämman med Ugglums socken den 14 december 1899 väcktes förslaget att få en poststation vid Nyborg med beslut om att 25 kr skulle betalas av kommunalkassan till avlöning åt föreståndaren vid ev bifall. Tre personer utsågs att göra framställning till poststyrelsen och deras brev daterades den 24 februari 1900. De framhöll att "större delen av socknens innevånare hava 6 till 10 kilometer till St. Bjurums poststation för avhämtning av sin post, trots det att kärposten å den s k ringlinjen Falköping-Ranten - Torbjörntorp - Stora Bjurum - Kleva - Gökhem - Vilske Marka - Falköping-Ranten två gånger dagligen passerar handelslägenheten Nyborg i Ugglums socken, centralt belägen vid därvarande korsväg, emellan 4 å 5 kilometer från Stora Bjurum".

Under remissbehandlingen skrev poststationsföreståndaren Alfred Jönsson i Stora Bjurum ett tre foliosidor långt brev, i vilket han bland annat påvisade "att den till Ugglum adresserade post ej är vidare storartad, isynnerhet som de flesta värdeförsändelser ankomma vid jultiden".

Postmästare Oscar Möller i Falköping kunde emellertid i sitt svar till poststyrelsen den 15 mars 1900 "icke annat än tillstyrka ifrågasättande framställning, i synnerhet som platsen är väl belägen och avsevärda fördelar skulle beredas den korresponderande allmänheten däromkring".

Oscar Möller tillade: "I sammanhang härmed tillåter jag mig värdsamt föreslå att poststationen i Stora Bjurum indrages och i stället förläggas i Ugglums socken vid sagda korsväg". Detta föranledde poststyrelsen att via postinspektionen i Göteborg begära yttrande av kronofogden. Denne svarade bl a följande den 23 mars 1900:

"Då inrättandet av den sökta poststationen icke lämpligen bör komma till stånd utan att den å St. Bjurum för närvarande befintliga poststationen indrages, då några avsevärda fördelar genom denna förändring icke, enligt min uppfattning, skulle vinnas, då den ifrågasatta nya poststationen icke kan anses oundgängligen nödvändig eller ens fylla något större behov samt då slutligen indragandet av poststationen i St. Bjurum icke kan synas lämpligt, må den nu gjorda framställningen icke för närvarande föranleda till någon Generalpostsstyrelsens åtgärd."

I detta instämde poststyrelsen vid föredragning den 6 april 1900, sedan postinspektören i Göteborg bland annat hade framhållit att "avståndet mellan Stora Bjurums poststation och Nyborg ej är längre än omkring 3 kilometer och sökandena hava rika tillfällen till utväxling av sin ej synnerligen betydande post medelst anlitan av åkande posten sex gånger i veckan".

Torbjörntorp (Torbjörntorps socken)

Skolläraren Carl Nyberg blev föreståndare för den poststation som öppnades i Torbjörntorp den 1 januari 1875. Han fick 150 kr i årsarvode. Samtidigt ordnades med en gångpost med två turer i veckan mellan Broddetorps järnvägsstation och Torbjörntorps poststation. Johannes Andersson d.y. i Fogdegården Balltorp fick kontrakt om postföringen med en ersättning av 75 öre per mil.

Vid försök att få bättre postförhållanden sökte berörda personer ofta efter egna lösningar, som presenterades för postala myndigheter i olika former. Ibland aktade man inte för rov att föreslå indragning av en poststation för att

postverket på så sätt skulle kunna få kompensation för en förmodad kostnadsökning.

Så var t ex fallet när en kommunalstämma hölls i Valtorps skolhus den 6 oktober 1885. Postadressen för invånarna i Valtorps socken var då Torbjörntorp. Enligt stämmoprotokollet ansågs Torbjörntops poststation "utan synnerlig förlust för någon kunna indragas, om denna Valtorps socken på anförde sätt kommer i åtnjutande av gångpostbud".

Det anförda sättet gick ut på att sträcka ut den befintliga lantbrevbäringen mellan Stenstorp och Espås till en punkt närmare Torbjörntorp samt att öka turantalet. Förslaget skapade oro och den 19 januari 1886 hölls ett gemensamt sammanträde med representanter för Friggeråkers och Torbjörntorps socknar. Därunder framhölls att det skulle vara till skada för bygden om poststationen i Torbjörntorp drogs in. I ett brev en dag senare till poststyrelsen hänvisade poststationsföreståndare Carl Nyberg i Torbjörntorp till protokollet och yrkade på att hans poststation skulle bibehållas. Han tillade emellertid: "Märker jag, att poststationens fortvaro bereder Postverket förlust, skall jag vara den förste att göra Generalpoststyrelsen uppmärksam därpå".

Efter förslag av postmästaren i Stenstorp förbättrades lantbrevbäringen på det sätt som kommunalstämman i Valtorp hade föreslagit men utan indragning av Torbjörntorps poststation. Valtorps socken skulle långt senare få en egen poststation, som framgår av det näst sista stycket i detta häfte.

Ett annat av de problem som kunde förekomma i fråga om postföring och som Carl Nyberg blev involverad i, skall som hastigast också beröras här. En av de regler som gällde lösväskbefordran var att en lösväska på vägen till sin ägare från den expedierande postanstalten inte fick passera någon annan postanstalt. Det betydde i praktiken, att den som höll sig med en lösväska skulle ha den postadress som gällde för den närmast liggande postanstalten. Regeln skulle tillämpas om lösväskan transporterades genom postverkets försorg utmed en reglerad postlinje. Om den transporterades med väskägarens eget bud, stod det ägaren fritt att bestämma med vilken postanstalt den skulle utväxlas. Med berörd postanstalts föreståndare avtalades om ersättning för expedition av väskan. Avgiften varierade mellan 6 och 18 kronor i expeditionsavgift per år.

Utdrag af Protokoll hållet vid
utlyst Kommunalstämma med Val-
torps socken i dess skolhus den 6 Ok-
tober 1885

§ 4

Stämman beslöt att till Poststyrelsen skulle af Ordföranden i Kommunalstämman i Valtorps socken insändas ansökan om att denna styrelse skulle föreställa derom att på styrelsens bekostnad ett gångbud för nästa år och framgent fortskaffas på det emellan Stenstorps prästkontor och Råseberga i Valtorps socken, hvilket utan symmerlig kostnad låter sig ske på så sätt, att gångprästbudet mellan nämnda prästkontor och Råseberga med flera ställen i Håkenstorps socken utsträcker sig gänghill Råseberga egendom, som är belägen ungefär två kilometer från Råseberga.

Torbjörntorps präststation, på hvilket Valtorps socken och nämnda egendom nu har präst anses utan symmerlig förlust för någon kunna indragas, om denna Valtorps socken på anförde sätt kommer i åtnjutande af gångprästbud.

Justeras.
J. G. Johansson
Anders Carlsson

Fin fider
C. Thorselius
Ordförande

Uppläst i Valtorps kyrka den 11 Oct 1885 af
M. Stullander

Ett exempel på att försöka slippa få lösväskan expedierad av den närmast belägna postanstalten får vi i ett brev den 10 juli 1895 från J A F Nylén i Forentorp. Han ville utväxla sin lösväska med postkontoret i Falköping med förbigående av poststationen i Torbjörntorp. Vid utredningen konstaterades att väskägaren bodde utmed postförarens färdväg och att ett fast avlämningsställe fanns för väskan. Sedan poststationsföreståndare Carl Nyberg i Torbjörntorp hade förklarat sig inte vilja motsätta sig väskägarens önskemål beslöt poststyrelsen den 6 augusti 1895 att bifalla framställningen.

År 1901 övertog folkskollärare Simon Bernhard Kallén poststationen. Poststationen var då på fallrepet och enligt det nya kontraktet den 30 juni skulle dess existens vara beroende av att den sköttes utan ersättning från postverket under minst tre år. När Kallén inte ville fortsätta på dessa villkor, överläts poststationen på hemmansägaren Viktor Emanuel Johansson. Från oktober 1903 beviljades han emellertid ett årsarvode på 225 kr och poststationen låg nu i Hälsingsgården. Arvodet höjdes till 275 kr när fröken Berta Matilda Larsson tog över poststationen den 1 april 1917 och flyttade den till Brogården. Hon var i tjänst under 27 år, varefter handlanden Nils Petrus Emanuel Fredlund blev antagen till föreståndare den 1 juli 1944 med poststationen förlagd till hans affär. Sist i raden av postchefer i Torbjörntorp kom Dagmar Maria Johansson i Västerbo kvarn från den 1 maj 1947. Hon fick uppleva poststationens indragning med 1971 års utgång, då berörda kunder fick lantbrevbäring från Falköping. Maria Johansson blev själv lantbrevbärare på den linjen sedan hon lärt in den av sin make och fått tillfälle att skaffa sig bilkörkort.

Det blev förstärkning till lantbrevbäringen genom att Maja Johansson dessutom utsågs till postombud och under en övergångstid betjänade kunder i sin bostad, d v s tidigare poststationslokalen. Det var bra för dem som inte hade tillfälle till direktkontakt med henne under lantbrevbäringsturen.

Det ganska ovanliga inträffade senare att postombudet stushöjdes till postställe, en nymodighet under 1970-talet som från och med 1986 fick termen postkontor. Detta lilla postkontor i Torbjörntorp drogs in den 1 februari 1988.

Gudhem (Gudhems socken)

Gudhems pastorat som under 1800-talets sista decennier omfattade socknarna Gudhem, Ugglum och Tunhem blev "bortglömt", när den nya postorganisationen trädde i kraft i samband med att postverket tog över ansvaret för kronobrevbäringen. Förgäves gjorde man en kraftansträngning att rätta till "misstaget" genom en särskild petition av ordföranden i Gudhems kommunalstämma, uppläst från predikstolen den 27 december 1874.

Poststyrelsen avfärdade besvären men efter några års väntan kom man igen med en ny skrivelse, ankomstbokförd i poststyrelsen den 16 februari 1880. Däri försökte man peka på orättvisorna vid den fem år tidigare uppgjorda organisationen:

"Vid den förändring som med 1875 års början inträdde i avseende på postbefordringen, vilken därefter skulle ersätta den beslutade indragningen av kronobrevbäringen, gick Gudhems pastorat helt och hållet miste om de fördelar som med den nya postföringen åsyftades. Där blev således ingen postanstalt, vilket dock varit av behovet påkallat. Däremot inrättades poststationer på tvenne särskilda ställen inom W. Kleva pastorat, nämligen i Wilske Kleva och Bjurum.

I Torbjörntorp, som är en helt liten socken, bestående av endast 11 1/8 hemman, men blott 1/2 mil från Falköpings stad, blev jämväl poststation anordnad. Denna poststation anses alldeles obehövlig, helst inom densamma icke bor någon ämbetsman".

Med flera starka argument försökte man få poststyrelsen att tänka om. Man framhöll att Gudhems pastorat omfattade mer än 4 gånger så många hemman som Torbjörntorps socken. Man föreslog också omläggning av postvägarna så att postgången kunde bli rationell. Med tanke på den ekonomiska bilden fick man ortens kronolänsman att förorda ansökan:

"Att avseende fästes på denna vår ödmjuka anhållan våga vi desto mer tillförsä oss, som detta bleve en vinst för Postverket, allidenstund, om Torbjörntorps poststation indrages och vid Gudhems folkskola en sådan station i stället inrättades, postvägen mellan Falköping och Skara förbi Jätteneds by bleve omkring 1/4 mil kortare än då såsom nu omvägen förbi Torbjörntorp måste passeras".

Det var inte någon framgångsrik begäran. När ärendet föredrogs i poststyrelsen fick det påteckningen "ansågs ej för närvarande bära föranleda till vidare åtgärd". Man gav inte tappt utan gjorde nya försök som speglas i en stor samling dokument från åren 1881-1883. Ett nytt avslag med

påskrift om "ingen åtgärd" annoterades i poststyrelsen den 16 mars 1883.

När frågan togs upp på nytt den 10 mars 1888, utbad sig poststyrelsen ett uttalande av landshövdingen. Det hjälpte inte och vid föredragning den 26 maj 1888 "fann generalpoststyrelsen ej skäl frångå sitt den 16 mars 1883 i ärendet fattade beslut".

Det var först efter en extra kommunalstämma den 29 augusti 1902, som de ledande i Gudhem lyckades övertyga postmyndigheterna om nödvändigheten av att inrätta en poststation. Postmästare Oscar Möller i Falköping fick i uppdrag att låta rentieren Johan August Forsmark skriva under ett kontrakt om att sköta en poststation i Gudhem med ett årsarvode på 100 kronor. Postmästarens omtanke om verkets ekonomi speglades i hans samtida förslag att dra in poststationen i Torbjörntorp. Mot det förslaget vände sig kommunalstämman i Torbjörntorp liksom kronofogden som också fick ett ord med i laget. Postinspektören i Göteborg anslöt sig därför inte till postmästarens förslag och poststationen i Torbjörntorp fick finnas kvar ända till 1972.

Från och med 1903 års ingång fick Johan August Forsmark alltså svara för den lokala postservicen i Gudhem. Posten kom dit från Falköping-Ranten via en 42 kilometer lång ringlinje med en tur varje vardag över Torbjörntorp, Gudhem, Stora Bjurum, Kleva, Gökhem och Vilske Marka.

Falköping-Ranten—Stora Bjurum— Falköping-Ranten. (Från den 1 januari 1903.)			
M. T. O. Th. F. L.	—	6,30	0,4
M. T. O. Th. F. L.	7,0	7,15	0,1
M. T. O. Th. F. L.	7,50	8,5	0,3
M. T. O. Th. F. L.	9,15	10,0	0,7
			1,1
M. T. O. Th. F. L.	11,30	12,0	0,5
M. T. O. Th. F. L.	1,0	1,15	0,5
M. T. O. Th. F. L.	2,15	2,30	0,6
M. T. O. Th. F. L.	3,15	—	4,2

Genom beslut i februari 1904 höjdes Forsmarks årsarvode till 200 kr och från oktober 1905 till 250 kr. Under hans tjänstledigheter juni 1907 - maj 1908 och september 1909 - juni 1914 vikarierade kyrkoherde Karl Axel Ernst Boström. Forsmark, som för övrigt i en senare personaluppgift antecknades som predikobiträde, blev kvar som ordinarie innehavare av befattningen till 80 års ålder. Han avlöstes den 1 april 1930 av hästskötaren Ernst Vilhelm Leo som efter åtta år lämnade över till handlanden John Gustav Norberg. Rut Lilian Ingerhage tog över i november 1948 och fick vara med om debatten under 1971 om poststationens vara eller icke vara. Efter en långt utdragen undersökning beslöt postdirektionen i Göteborg i augusti 1972 att poststationen skulle vara kvar, medan poststationen i Torbjörntorp drogs in den 1 november 1972 samtidigt som poststationen i Gudhem fick ändra namn till Falköping 4. Åke Frankenberg som varit en av oppositionsledarna mot förslaget att dra in poststationen i Gudhem, ansåg att den befintliga Statens Vårdanstalt och planerad nybebyggelse bidragit till det för samhället så positiva beslutet. Samtidigt kämpade man förgäves även för att Torbjörntorp skulle få behålla sin poststation.

Poststationsföreståndare Lilian Ingerhage kunde glädja sig åt att få utökade och renoverade lokaler i februari 1974. I takt med 1970-talet omorganisationer och ny terminologi började posten i Gudhem kallas postkontor 1977.

Tidtabeller för postföring och lantbrevbäring angav inte bara de passerade poststationernas namn och beteckning (postexpedition, poststation) utan ibland också deras lägen. Med petit-stil angavs platser utan poststation.

Mösseberg (Falköpings stad)

Direktören för Mössebergs vattenkurinrättnings Aktiebolag skrev den 1 mars 1877 till poststyrelsen och anhöll att en poststation skulle inrättas vid vattenkuranstalten och hållas öppen varje år från den 15 maj till den 15 september. Vid bifall ville "direktionen förbinda sig att kostnadsfritt för postverket såväl befordra posten minst två gånger dagligen mellan Falköpings station och Mösseberg som hålla lämplig expeditiionslokal". Till poststationsföreståndare rekommenderades bolagets kamrerare N P Aurén.

Under den följande remissbehandlingen anförde postmästaren i Falköping att avståndet mellan Ranten och Mösseberg var omkring 1500 fot. Han betvivlade att en poststation skulle medföra bättre förhållanden för bolaget "alldenstund enligt överenskommelse med poststationen tillfälle varit berett för Mössebergs vattenkuranstalt, som å stationen hållit lösväska, att 3 à 4 gånger dagligen lämna och avhämta post, oavsett om postanstalten varit för allmänheten tillgänglig eller ej".

Vid föredragning av ärendet den 3 april 1877 ansågs det inte böra föranleda vidare åtgärd. Ett kvarts sekel senare blev en framställning den 3 november 1902 framgångsrik trots att postmästare Oscar Möller ansåg att filialpostkontoret Falköping-Ranten var tillräckligt för badanstaltens behov. Den 24 maj 1903 inrättades en poststation med namnet Mösseberg, att hållas öppen till och med den 12 september. Även följande år var den öppen endast under samma tidsperiod men från och med den 1 februari 1909 hölls den öppen hela året. Till föreståndare antogs från början kamreraren Karl Johan Bohlin med 200 kr i ersättning för hela säsongen. Nils Anders Henrik Lundgren tog vid 1909, efterträdd i januari 1920 av änkan Ellen Maria Lundgren. I augusti 1929 tog Göta Sofia Margareta Sjöblom över.

Ett förslag från postmästare Enoch Svedberg i Falköping den 8 september 1934 att ändra namnet för poststationen i Mösseberg till Falköping 2 byggde på att Falköpings västra landskommun skulle införlivas med Falköpings stad från 1935 års ingång. Mössebergs poststation var belägen inom västra landskommunen.

1903. CIRKULÄR. N^R XXIII.

—*—
38.

Kungörelse,

angående tillfälligt öppethållande af poststationer i Särö, Mösseberg och Loka.

Under innevarande år kommer poststation att vara i verksamhet dels vid badanstalten *Särö* inom Hallands län från och med den 1 juni till och med dag, som framdeles skall tillkännagifvas, dels vid vattenkuranstalten *Mösseberg* inom Skaraborgs län från och med den 24 maj till och med den 12 september, dels ock vid brunns- och badanstalten *Loka* inom Örebro län från och med den 9 juni till och med den 15 augusti. Stockholm, af Kungl. Generalpoststyrelsen, den 15 maj 1903.

E. VON KRUSENSTJERNA.

Victor Melander.

Postdirektören i västra distriktet ifrågasatte förslagets lämplighet. Han framhöll att namnet Mösseberg genom kurorten var allmänt bekant och att namnet därigenom vunnit hävd. Poststyrelsen beslöt att postmästarens framställning inte skulle föranleda någon åtgärd. Tio år senare genomfördes ändå namnändringen. Från 1945 års ingång ersattes postnamnet Mösseberg med beteckningen Falköping 2. I takt med samhällets utveckling har poststationen fått en vidare betydelse. Den höjdes till postexpedition den 1 oktober 1951, halvtannat år efter att Lilly Valborg Irene Johansson blivit föreståndare. Hennes titel blev nu stationsmästare, genom generella omorganisationer ändrad till postmästare 1977, då postexpeditionen benämndes postkontor. Läget för posten ändrades till Danska vägen och sedermera till Storgatan 1. Ansvaret för servicen övertogs sedan av postmästare Marie-Louise Axelsson.

Segerby (Segerstads socken)

Det skulle dröja länge innan Segerstads socken fick en egen poststation, men jag kan i detta sammanhang inte undgå att nämna hur poststationsföreståndare Carl Nyberg i Torbjörntorp redan år 1875 försökte måna om postservice till de norr därom liggande socknarna Valtorp och Segerstad samtidigt som han tänkte på att begränsa postverkets utgifter. Det kan synas som en ödets ironi att han tio år senare skulle bli "tackad" för sin omtanke genom att förslag om indragning av hans poststation emenerade just från grannsocknen. Därom berättas i ett föregående avsnitt av detta häfte.

Carl Nyberg skrev den 27 juli 1875 till poststyrelsen och föreslog att gångposten mellan Broddetorp och Torbjörntorp skulle upphöra med 1875 års utgång

"dels emedan den förorsakar Postverket en stor onödig utgift, dels därför att någon säkrare och bättre postbefordran därigenom ej vinnes och i synnerhet därför att merendels blott en tom väska transporteras fram och åter.

Däremot önskas odelat en postlinje Stenstorp-Torbjörntorp till förmån för tvenne mellanliggande socknar, Segerstad och Valtorp, vilka nu måste med betydliga omkostnader föra sin ganska betydliga brevväxling, den förra på Stenstorp eller Espås och den senare på Torbjörntorp. I händelse denna föreslagna linje vinner Generalpoststyrelsens bifall torde med samma bud lösväska få avlämnas i ovannämnde socknar, varigenom för dem dels onödiga utgifter besparas, dels postbefordringen vinner i säkerhet och hastighet."

Från poststationsföreståndare Per Strandberg i Broddetorp införskaffades ett intyg om att postväskan mellan Broddetorp och Torbjörntorp i de flesta fall befordrades tom. Carl Nyberg skrev en påminnelse till poststyrelsen efter fem veckor. Hans omtanke om besparing genom indragning av postlinjen från Broddetorp bar frukt genom poststyrelsens beslut den 22 oktober 1875 i föreslagen riktning.

Helst ville emellertid Segerstads socken ha en egen poststation. Det framgick av en extra kommunalstämma som hölls i Segerstads skolhus den 6 augusti 1875. Ordföranden skrev på stämmans uppdrag den 13 oktober 1875 ett brev i ärendet till poststyrelsen men utan bifall. Det skulle dröja ända till den 1 juni 1918 innan socknen fick en egen poststation.

Utdrag af protokollet hållet vid extra
Kommunalförsamling med Segerstads Kommun
i Skolhuset den 6 Augusti 1875.

Stämman erkänner som laglig Kungjord.

I
F. 3.
anledning af värdet fråga om hos Kongl.
Generalpoststyrelsen göra antrådan om erhå-
lande af postväxling inom Kommunerna och därför en-
fordring till postverket, beaktat och beslutat
att ansökning skall ingifvas och uppdrags Kommun-
styrelsen Ordförande att i Kommunens namn
drom gå i förhandling, samt dervid utveckla de
verkligen gälliga skäl som dertill förefinnas, och gör
Kommunalförsamlingen sig den förhoppning att denna
anhållan ike viljorn afslagen; men det torde vara
känt att af i orten befintliga poststationer i nju kon-
st för Kommunerna och en poststation förlaga inom
Segetstad kan erhållas; och torde Segerstads Kommun
Slikehet med öfrige Kommunerna inom sin närmaste
omkrets börja göra förteckning af postväxling inom Kom-
munerna, som samt af orten Kronvågda för-
tecknas; men af öfriga skäl ike komma till stånd.
som oöfva

Justerat,
L. J. Bergström Anders Johanson
Rådhusets styrelse
M. J. J. J.

Kyrkoherden L Laurell skrev på uppdrag av kommunalstämman i Segerstads skolhus den 23 februari 1918 en framställning till poststyrelsen om att få en poststation. Denne behandlades tillsammans med en ansökan från Håkantorps socken efter kommunalstämman den 25 mars 1918 om att lantbrevbäring skulle inrättas mellan Segerstad och Håkantorp.

Efter remissbehandling begärde postinspektionen hos poststyrelsen att en poststation skulle inrättas i handelslägenheten i Segerstads kyrkby på ett avstånd av omkring 800 meter från hållplatsen vid Lidköping-Skara-Stenstorps järnväg. Postdirektionen anslöt sig till kyrkostämmans förslag att poststationen skulle benämnas Segerby.

Poststyrelsen biföll framställningen och den 1 juni 1918 öppnades poststationen med namnet Segerby. Till föreståndare antogs handlanden Nils Johan Laurentius Larsson med 300 kr i årsersättning jämte 60 kr för posttransporter från och till tågen. Genom ett senare beslut inrättades även lantbrevbäring på en ca 10 km lång ringlinje från Segerby till Håkantorp och Valtorp.

Handlanden Larsson blev den ende poststationsföreståndaren i Segerby. Poststationen drogs in den 1 juli 1951, då Larsson samtidigt beviljades ett årligt understöd med 1092 kr enligt det sätt på vilket man då löste pensionsfrågan för avtalsanställd personal.

Valtorp (Valtorps socken)

Samtidigt med att Segerstads socken fick en lantpoststation med namnet Segerby öppnades också en poststation i Valtorps järnvägsstation den 1 juni 1918 (poststyrelsens diarienummer Ib 394/17). Sven Gabriel Lagerstedt, som hade vikarierat som poststationsföreståndare i Kättilstorp under fem månader 1918 blev antagen till föreståndare i Valtorp från och med 1919 års ingång. Han fanns kvar i det närmaste fem år. Därefter ansvarade följande stationsföreståndare resp platsvakter för posten i Valtorp till dess poststationen drogs in med september månads utgång 1964: C J Carlqvist (1923-1927), Karl Axel Gustafsson (1927-1950), Folke Evald Syrén (1950-1955), Bo Sixten Nordgren (1957-1960 efter vakans 1955-1957) och Emma Ulla Margareta Thorell (1960-1964).

Uppdatering

Manuskripten till de 300 första häftena i posthistorisk skriftserie har skrivits under åren 1988 -1995, d v s under en mycket händelserik period i postens historia. Under mellantiden har ganska avsevärda förändringar inträffat, även för de fasta postanstalterna. Jag har därför funnit det angeläget att komplettera häftena med uppgift om de fasta postanstalter, som på något sätt fått status förändrat sedan jag arbetade med manuskripten om dem. Det rör sig i några fall om genomförda indragningar men i de flesta fall om övergång till entreprenad enligt de planer som omfattades av projekt "Nät 92". Oftast är det fråga om "Post-i-butik" med dess variationer, t ex i bibliotek, i livsmedelsaffär, i bensinmack osv.

I några skrifter har jag inarbetat sådana ändringar under respektive ortsavsnitt i förlagorna, men någon gång är det lämpligare att samla ändringarna särskilt, som i detta fall.

Enligt projekt "Nät 92", som bland annat gick ut på samverkan med olika företag för att säkerställa att mindre orter får behålla någon form av lokal postservice, har postkontoren i Kinnarp och Vartofta numera ersatts med entreprenad enligt avtal i Kinnarp (sid 12) med Servicekontoret och i Vartofta (sid 4) med Vartofta Handel. Växjö i november 1996

Erik Lindgren